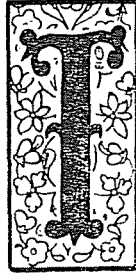

Haber-Röportaj-Gezi-Aktüalite

Röportaj :
Mustafa Bilge
M. Özakkaş

İslâm Fıkhı Ansiklopedisi Baş Uzmanı

Mustafa El-Zerkâ İle Bir Mülâkat

Türkiye'de hususiyle İstanbul'da yaz yatilini geçirmek için gelen Prof. Dr. Mustafa el-Zerkâ'yı kalmakta olduğu otelinde bir gurup genç müslüman arkadaşlarımızla ziyaret ettik. Bu büyük İslâm âlimi bizi İslâma has misafirperverlikle karşıladı. Kendimizi tanıttık, «genç müslüman kardeşleriyle iftihar ettiğini» söyledi. Türkiye intibalarını selis bir arapça ile anlatıyordu. Bir ara İslâm âlemindeki çalışmalarını anlatırken «İslâm Fıkhı ansiklopedisi» nin hazırlanmakta olduğunu söylediler. Bu hepimizin dik-

katini çeken bir mevzu idi. Hemen sorularımızı sıraladık:

— «İslâm Fıkhı ansiklopedisi» fikri ne zaman doğdu?

— Paris Sorbon Üniversitesi Hukuk Fakültesine bağlı «Şark Hukuk Sistemleri» kürsüsü vardır. 1951 senesi temmuz ayında Lâheydeki Beynelmîlel kurulun davetiyle «İslâm Fıkhı Haftası» tertiblenmişti. Bu hafta zarfında İslâm Fıkhının çeşitli mevzuları üzerinde konferanslar verildi.

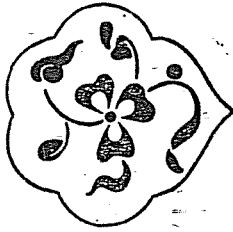
Sonunda kongre, «İslâm Fıkhı Ansiklopedisi» nin hazırlanması için tarihi kararını aldı.

1 — İslâm Fıkhı Prensiplerinin teşri hukuk bakımından vaz geçilmez büyük bir kıymeti vardır.

2 — Bu büyük Fıkh sisteminde mevcut fıkhî mezhep ihtilâfları; anlayışlar; malûmat ve hukukî asıllardan müteşekkil bir büyük servete bağlıdır. Ve bu ihtilâflar ile İslâm Fıkhı, yeni hayatın ve bu yeni hayatın ihtiyaçlarının hepsine cevap vermeye muktedirdir.

«İslâm Fıkhı Haftasına» katılan kongre azaları, bu büyük fıkhın kaynaklarına inmek kolay olsun diye yepyeni bir eser ortaya koymak için bir komisyon teşkil etmeyi düşündüler. Bu yeni eser, İslâm hukukunun esaslarını modern üslûba uygun olarak veren bir ansiklopedi şeklinde olacaktı.

İşte Pariste akdedilen «İslâm Fıkhı Haftası» kongresinin gerçekleştirilmesini istediği bu fikir, «İslâm Fıkhı Ansiklopedisi» nin çekirdeğini teşkil etti. Ve ilk olarak 1955 yılında Suriye - Şam Şeriat Fakültesinde bu iş için hususî bir komisyon

kuruldu ve böylece bu hayırlı işe başlanıldı.

— İslâm hukuku kendine has metodlarla müdevven bir hukuk sistemidir. Acaba ne gibi faydalar düşünüldükçe Ansiklopedik bir tarzda tekrar yazılmasına ihtiyaç görülmüştür. Ve dünya hukuk âlemine büyük tesirleri olacak mıdır?

— Önce, sualinizin ikinci bölümünü cevaplandırayım. Bugün Hukuk çalışmaları ve Hukuk ilmi, en güzel Hukuk nazariyelerinden ve adalete en yakın görüşlerden; zamanımızdaki hükmi ictihadlar ve genel hukuk yönelimi istifade etsin diye kanunlar ve nizamlar arasında mukayeseye dayanır. Şüphe yok ki İslâm Fıkhu, beşer tarihinin tanıdığı en zengin Hukuk sistemidir ve bu hukuk nizamı, üzerinde çalışmaya ve mukayeseye en lâyık hukuktur. Hususiyile İslâm dünyasında bu hukukun ehemmiyeti büyüktür. Zira asırlarca İslâm ülkelerini birbirine bağlama fonksiyonunu yerine getirmiştir.

Şimdi sualinizin birinci bölümüne dönelim. Zamanın değişmesi, kültür ihtiyaçlarının ve üsluplarının gelişmesi ile elimizdeki Fıkıh ve onda bulunan mükemmel esaslar, ictehad dehâları, muhkem hukuki nazariyeler ve sonsuz kıymeti hâiz yüksek kanun ve prensipler, dünya ve islâm hukukçularının nazarlarından ve tedkiklerinden uzak kalmıştır. Bunun da sebebi, hâlâ eski tertib ve üslûbda müdevven oluşu ve ana kaynaklardan çoğunda ibârelerin, bu gün zor anlaşılabilir bir tarzda bulunuşudur. Aynı zamanda bu mevzuada yani İslâm hukuku mevzuunda mütehasıs olmayanlar için tedkiki ve istifade edilmesi imkânsız bir halde oluşudur. Hayat şartlarının zorlaşması, ihtiyaçların çoğalması ve çeşitli ilim dallarının ortaya çıkması hukuk araştırmalarının dahi bu hukuk sistemine müracaat edebilecek zamanlarını daraltmıştır.

— Ansiklopedi muhteva bakımından nasıl hazırlanacak ve İslâm Fıkhu'nun anlaşılması yönünden ne gibi kolaylıklar sağlayacaktır?

— Gayemiz, İslâm Fıkhu'nun esaslarını kolaylaştırmak ve tesadüf edilen zor ifâdeleri anlaşılır bir hale getirmektir. Bu arada şunu da ifade edeyim ki, ansiklopedi maddelerini yazanlar kendi şahsî görüşlerini buraya eklemeyecekler, ana kaynaklardan olduğu gibi aktaracaklardır. Bu arada gereken yerlerde mezhep ihtilâflarına ve ictehadlara işaret edilecektir. Sonra da, İslâm Hukukunda fikhî mevzulara delâlet eden istilâhlar harf sırasına göre dizilecektir.

Meselâ, sirkat - hırsızlık kelimesi «sin» harfi altında incelenecektir. Böylece İslâm Fıkhu'na müracaat etmek isteyen hukukçu mütehasıs veya sâdece meraklı bir kimse olsun herkes kolaylıkla lügattan bir kelime bulur gibi öğrenmek fırsatını elde edecektir.

○ kuyucu lügata, istediği kelimenin o dildeki anlamını bulmak için bakar, Fıkıh Ansiklopedisinin ise o kelimenin altındaki şer'î hükümleri, mezhep ihtilâflarını, fikhî reyleri bulur. Aynı zamanda bu malûmatın hangi ana kitaplardan alındığı da gösterilir ki, icabında o ana kitaba da bakılabilir.

— «İslâm Fıkhu Ansiklopedisi» kaç cild olacaktır?

— Bu «İslâm Fıkhu Ansiklopedisi» nin şimdiden

30 büyük cild veya daha fazla olacağı tahmin edilmektedir. Zira bu Ansiklopedi, İslâm Fıkhu'nun İbâdât muamelât, cinâyât (ceza), ukûbat, kaza, borçlar hukuku, siyasi hukuk ve nikâhtan mirasa kadar bugün «Ahvâl-i Şahsiyye» ismi altında bilinen aile hukukunu da ihtivâ edecektir.

— Eserin hazırlanmasında nasıl bir usul takib edilmektedir?

— İlk olarak maddelerin hazırlanmasında «mürasele» yolunu seçtik. Yani İslâm âleminin her tarafında bulunan fıkıh âlimlerine ansiklopedi için maddeler yazılması teklif edilmiş ve bu yoldan elimize hazırlanmış çeşitli maddeler gelmiştir. Ancak bu durumda Kuveyt'den İslâm âleminin çeşitli bölgelerinde bulunan Fıkıh âlimleriyle maddelerin çeşitli tashih ve ilâveleri sebebiyle karşılıklı yapılan yazışmalar çalışmalarımızın ağır yürütmesine sebep olduğu anlaşılmıştır. Türkiye'ye gelmeden az önce Kuveyt Evkâf Vezâreti alâkahâriyle yaptığımız bir toplantıda «İslâm âleminin çeşitli bölgelerinden seçilecek Fıkıh âlimlerinin Kuveyte dâvet edilmesi» kararı verilmiştir. Böylece daha serî bir çalışma yapacağımızı tahmin ediyorum.

— Eserin basılmasında takip edeceğimiz yol hakkında bize malûmat verir misiniz?

— Ansiklopediyi tab'a henüz başlamadık. Bu hususta takip edeceğimiz yol, Ansiklopedi hazırlamada en son usûl olan şu tarzdır. Evvelâ bir kaç maddenin, tecrübe baskısı adı verilen muvakkat tab'ını yapıp bütün Fıkıh âlimlerine göndereceğiz. Onlardan gelecek olan mütalea, tenkid ve her türlü izahlar, esas baskının hazırlanmasında önemli ve nihai rolü oynayacaktır.

— Sizin, Ansiklopedi hazırlamadaki hizmetinizi anlatır mısınız?

— Ben, ilk olarak 1955 yılında Şamda kurulan Ansiklopedi hazırlama heyetinin bir azasıydım. Kuveyt hükümetinin bu işi deruhte etmesi üzerine «Ansiklopedi uzmanı» olarak Kuveyt hükümeti tarafından Kuveyte dâvet edildim.

— Son bir sorumuz daha var. Ansiklopediyi hazırlama işinde Türkiyede mevcut Fıkıh âlimleriyle de teşriki mesai yapmayı düşünüyor musunuz?

— Ooo tabii. Bu Ansiklopedi bütün müslimanların müşterek gayreti ve hizmeti ile meydana gelecektir. Kuveyt'e dönüşümde isimlerini verdiğiniz veya göndereceğiniz Türk Fıkıh âlimlerine Ansiklopedinin bazı maddelerini hazırlamaları için yazılı olarak kendilerine ricâ edeceğiz. Ansiklopedinin hazırlanmasında yararlı olacağına inandıklarımızı Kuveyt'e dâvet edeceğiz.

— Bu konuda söyleyeceğiniz başka şeyler var mıdır?

— Daha önce yaptığımız izahlardan anlaşılacağı üzere «İSLÂM FIKHI ANSİKLOPEDİSİ» fikren büyük bir iş olduğu gibi onu gerçekleştirebilmek de hukuk dünyasında âlem şumul bir başarı ve ölmaz bir hizmet olacaktır İnşallah. Bizden bütün gücümüzle çalışmak.. Allah yardımcımızdır.

Bu çok önemli çalışmalarında Allahın kendilerine ve bütün İslâm âlemine yardımcı olması dilediğimizi belirtmek ayrıldık...